Laura Terho, lakimies, TUTO/HYT
Reetta Honkanen, erityisasiantuntija, KVY

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 141/2021 vp); kuulemistilaisuus 12.11.2021

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tupakkalakia, jonka tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Esitys toteuttaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan vähennetään riippuvuuksia ja jatketaan määrätietoista työtä tupakoinnin vähentämiseksi. Valmistelun tukena on käytetty ehdotuksia, joita sosiaali- ja terveysministeriön asettama tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä esitti mietinnössään vuonna 2018.

Esityksessä ehdotetaan muun muassa seuraavia muutoksia:

1) Pakkausten ulkoasu yhdenmukaistettaisiin (ehdotetun lain 32, 35, 35 a, 36, 36 a ja 36 b §)
- koskisi tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipakkauksia, jotka eivät saisi erottua merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista
- estettäisiin pakkausten ulkoasun, muodon tai materiaalin käyttäminen markkinoinnin välineenä, mikä selkiyttäisi nykyistä tilannetta, jossa valvontaviranomainen tekee tapauskohtaista harkintaa markkinointikiellon vastaisuudesta ja jossa myynninedistämistä ei ole käytännössä voitu kokonaan estää
- tutkimusten mukaan yhdenmukaistaminen vähentää pakkausten houkuttelevuutta ja lisää varoitusmerkintöjen vaikuttavuutta
- tavoitteena vähentää tupakoinnin aloittamista ja tupakointia ylipäätään
- säädettäisiin myös savukkeiden, täyttösäiliöiden ja nikotiininesteen ulkoasua koskevista vaatimuksista, jotta markkinointi ei siirtyisi niihin
- teknisistä yksityiskohdista (esim. pakkauksen väri, fonttilaji ja -koko) säädettäisiin STM:n asetuksella (asetusluonnos liitteenä)

2) Kiellettäisiin tuotteet, jotka on tarkoitettu saamaan tupakkatuotteelle aikaan tunnusomainen tuoksu tai maku (ehdotetun lain 52 a §)
- kuluttajalle ei saisi myydä eikä muutoin luovuttaa tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku (esim. mentolin, vaniljan tai suklaan maku)
- esim. ns. makukortit, -suihkeet, -filtterit ja -kapselit, joilla pyritään kiertämään savukkeille ja kääretupakalle säädettyä tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltoa
- tavoitteena vähentää tuotteen houkuttelevuutta ja sitä kautta tupakoinnin aloittamista ja tupakointia ylipäätään

3) Kiellettäisiin tupakkatuotteen kuumentamiseen tarkoitettujen tupakointivälineiden esilläpito (ehdotetun lain 71 §)
- yleensä sähkösavuketta muistuttava laite, jonka avulla kuumennetaan tupakkaseosta
- laitetta ei saisi pitää esillä vähittäismyynnissä – sama koskee nykyisin tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä sekä niiden tavaramerkkejä
- tavoitteena vähentää tupakoinnin aloittamista ja tupakointia ylipäätään

4) Tupakointi kiellettäisiin leikkikentillä ja yleisillä uimarannoilla (ehdotetun lain 74 §)
- ulkotiloja, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret
- suojeltaisiin lapsia ja nuoria passiiviselta tupakoinnilta, tupakointiin liittyvältä mallioppimiselta sekä myrkyllisiltä tupakantumpeilta
- yleisiä uimarantoja koskeva tupakointikielto tärkeä myös vesistöjen suojelemiseksi

5) Vuotuinen valvontamaksu Valviralle (ehdotetun lain 91 §)
- valmistajien ja maahantuojien olisi maksettava Valviralle vuotuinen valvontamaksu, joka perustuisi tuotteiden myyntimääriin
- tavoitellaan noin 0,5 miljoonan euron vuosittaisia valvontamaksutuloja
- valvontamaksuista saaduilla tuloilla tehostettaisiin erityisesti tuotevalvontaa, jotta sitä voitaisiin toteuttaa sillä tasolla kuin tupakkalaissa ja EU-lainsäädännössä velvoitetaan

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022. Tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskeva sääntely tulisi kuitenkin voimaan vasta 1.1.2023. Lisäksi ehdotettuun lakiin sisältyy useita siirtymäsäännöksiä.